

CSUDAY CSABA

A végvár, a templom és a bilin olvasó majom

Mielőtt a majmot felfedeztem volna, már vagy tucat-szor jártam Toledóban. Attól fogva azonban, hogy megpillantottam, leginkább az ő kedvéért mentem, ha mehettem, vagy ha mennem kellett. Mert a múlt szerelmes szédülete vitt ugyan a fényes pengék és a lány marcipán városába, de legalább annyira a kötelesség is. Jó sorsom ugyanis öt évre diplomatává tett, s mint ilyen – aki, ha kell, egyszerre sofőr és idegenvezető –, gyakran kalauzoltam követségünk különböző rendű és rangú vendégeit a vizigótok hajdani fővárosába, a majd nyolcszáz éves keresztény–arab–zsidó acsarkodás és békés csodaalkotás fellegvárába.

De hogy imádott majmocskám mégis ilyen sokáig rejtve maradt előttem, cseppet sem véletlen. Lehet, hogy maga a szobrász-építész trónoltatta bele őkegyelmét éppen így, remekműve alig észrevehető kézjegyeként, az örökkévalóságba. Vagyis egy bilire, könyvvel a kezében, a *San Juan de los Reyes* kolostor kerengőjében.

Késedelmem másik lehetséges oka Toledo sajátos fekvése, illetve a klostrom elhelyezkedése. Hogy érthe-

tő legyen, amire célzok, a várossal szemben emelkedő dombra kell képzelni magunkat, a város köré hajló Tajo folyó túlsópartjára. Ahonnan szabályos madártávlat nyílik Toledóra, arra a rőt, poros téglarakásra, latin nevén *Toletumra*, amelyet mintha csak a történelem tektonikus ereje gyúrt volna a folyó ölébe, hogy határerődként dacoljon a délről föltoluló muzulmán veszedelemmel.

A terepviszonyokból is következik tehát, hogy a Madridból érkező látogatóra, aki többnyire észak fe-

Ha eljutott is odáig, csak kívülről veheti szemügyre a Katolikus királyok, országalapító Ferdinánd és Izabella különös templomát. Eltöprenghet rajta, hogyan kerülnek karnyi vastag láncok egy keresztény kegyhely falára. A templomhoz simuló kolostor kapuját azonban már bizonyosan zárva találja.

Egyszer véletlen elhatározásból egyenest oda mentem. Hála Istennek, mert annak, amit fölfedeztem, a *San Juan de los Reyes* kolostorának egész Toledóban nincs párja. Míg a tetőzet kőfaragásain, kígyós-sárkányos, vigyázzban úszó angyalos vízköpőin, a kerengőt tartó oszlopkötegek sűrű vegetációján utolsók

lól lépi át a városkapukat, afféle kör- vagy inkább ellipszis-séta vár. Kezdheti az Alcázar kastélyerődjénél, ahol a polgárháborús öldöklésben egy tábornok feláldozta a saját fiát. Folytathatja a székesegyházon, amelyet utca fut körül, mintha maga is város volna. Útba ejtheti a Szent Kereszt kórházat, amelynek homlokzatát látva ezüstmívesek sápadhattak el irigységükben. Utána következhet az *Orgaz gróf temetése* a *Santo Tomé* templomban, a „Görög” festő ecsetjének eme gyászos gyönyörúsége. Ami után El Greco házát és tárgyait valami régiségnek érzi az utazó. Végül, ha már a téglarakás folyóparti szegélyére ereszkedett, ott a két zsinagóga. Előbb a *Sinagoga del Tránsito*, amely, neve szerint ugyancsak valami határfélét jelöl, átmenetet. Az elpergő idő birodalmából a csipkefinomságú márványfaragás örökkévalóságába, például. A másik, a *Santa María la Blanca* meg mintha már meg is valószínűsítaná ezt az átmenetet. Hófehér oszlopai vörösmárvány fejükkel és a rájuk boruló patyolat patkóívekkel egyszer Allahot és az ő prófétáját, máskor meg a Szűzanyát és a Kisded Jézust dicsőítették.

Végül, mondtam az előbb, holott a körútnak még nincs vége, még vagy száz métert kell megtenni, hogy a vendég a kiindulásával átellenes pontra érjen, a *San Juan de los Reyes* templomhoz. Igen ám, csak hogy a halandó versenyt fut az idővel is. Mire a zsinagógák válaszfútjához ér, dél is elmúlhat. Éhes is, fáradt is, de leginkább szomjas. Kettőkor pedig szigorúan bezárnak mindent, ami csak bezárható, hiszen ezen az égövön a szieszta legalább olyan szent, mint az ebéd.

kat „lángol” a középkor, addig az üde zöld *patióra* nyíló tágas, arányos ablakívek már az európai újjászületést jelzik. A festett, berakásokkal ékes famenyezet a mórok bélyegét őrzi a két korszak határán.

Na és a majmocska?

Amikor észrevettem, nem akartam hinni a szememnek. Egy majmot láttam, bilin ült, és könyvet olvasott. A folyosó egyik sarkában, az oszloptörzs díszes lombsátrának rejtekében. Annyira eldugottan, hogy legközelebb alig találtam rá. Most meg, hogy már vagy tíz éve nem láttam, jobban vonz, mint valaha. Lehet, hogy az a csenevész, csupa szem-csupa fül állatka a legemberibb, legmaradandóbb abban az illékony örökkévalóságban? ■

